

Den aftagende Fødselshyppighed.

Af

Adolph Jensen.

Saa længe Nedgangen i Fødselshyppigheden rigeligt opvejedes af den samtidige Nedgang i Dødeligheden, vakte Fænomenet kun ringe Opmærksomhed udenfor Statistikernes Kreds. Interessen var i første Række bunden ved det glædelige Faktum, at saa at sige hvert Aars Regnskab i Forhold til det foregaaende udviste en Besparelse af Menneskeliv. At ogsaa Befolkningens Forøgelse gennem Fødsler Aar for Aar var relativt aftagende, tillagde Almenheden som Regel ikke stor Betydning, al den Stund Fødselsoverskuddet stadig var voksende. For at bruge et økonomisk Udtryk: man havde et stigende Udbytte trods mindre Omsætning.

Indtil for faa Aar siden gjaldt dette i alle Kulturlande undtagen Frankrig. Men det gælder ikke mere. I en Række af Europas Lande er Fødselsoverskuddet ikke længere stigende, og i en Del Lande er det aftagende. Og dette skyldes ikke, at Nedgangen i Dødeligheden er standset, men at Fødselshyppighedens Aftagen har taget stærkere Fart. Den jævne Tilbagegang, som har været et kendt Fænomen i en Menne-

skealder, har i det 20de Aarhundrede forstærket sig til et brat Fald, til en »Absturz« — som Tyskerne ynder at kalde det. Forholdet er illustreret i nedenstaaende Tabel, der viser Fødselshyppigheden i de fleste europæiske Lande i Femaarsperioder siden 1880.

	Gennemsnitligt aarligt Antal levendefødte pr. 1000 Indbyggere						
	1881—85	1886—90	1891—95	1896— 1900	1901—05	1906—10	1911
Danmark	32.4	31.6	30.4	30.0	29.0	28.2	26.7
Norge.....	31.2	30.8	30.2	30.1	28.6	26.3	25.6
Sverige.....	29.4	28.8	27.1	26.9	26.1	25.5	23.8
Finland.....	35.5	34.5	31.8	32.6	31.3	31.0	29.1
Tyskland	37.0	36.5	36.3	36.0	34.3	31.6	28.6
Schweiz	28.6	27.5	27.7	28.5	27.8	26.0	24.1
Nederlandene ..	34.8	33.6	32.0	32.1	31.5	29.8	27.3
Belgien.....	30.7	29.3	28.9	28.9	27.7	24.7	23.7
England-Wales .	33.5	31.4	30.5	29.3	28.2	26.2	24.4
Skotland	33.3	31.4	30.5	30.0	29.2	27.6	25.6
Irland	23.9	22.8	23.0	23.3	23.1	23.4	23.3
Frankrig	24.7	23.1	22.3	21.9	21.2	19.9	18.7
Spanien	36.4	36.0	35.3	34.3	35.3	33.6	31.8
Italien.....	38.0	37.5	36.0	34.0	32.6	32.4	31.5
Østrig	38.2	37.8	37.4	37.3	35.6	33.6	31.4
Ungarn	44.6	43.7	41.7	39.4	37.4	36.7	35.0

For dem, der betragter lav Fødselshyppighed som et Onde, har Frankrig i et Par Slægtled staaet som det egentlige Skræmmebillede. Allerede i Tredserne i forrige Aarhundrede, medens Fødselshyppigheden i det øvrige Europa endnu var stigende og i de fleste Lande langt fra sit Kulminationspunkt, fødtes der i Frankrig et efter Tidens Forhold forfærdende lille Antal Børn,

men i en hel Række Lande (Sverige, Norge, Schweiz, Belgien, England-Wales, Skotland og Irland) er Fødselshyppigheden nu gaaet saa langt ned, at den er lavere end i Tredsernes Frankrig.

Det er af Interesse at se, at Fødselshyppighedens Aftagen i Frankrig har vedvaret næsten uafbrudt gennem hele det 19de Aarhundrede, — at Bevægelsen slet ikke eller i hvert Fald kun i ringe Grad har været paavirket af de vekslende økonomiske og politiske Tilstande. I Tiden mellem 1806 og 1815 fødtes der aarlig 31 à 32 levendefødte Børn pr. 1000 Indbyggere; i de derefter følgende Aar op til 1830 var Fødselshyppigheden en Ubetydelighed lavere, men under Louis Philippes Regering, i en uafbrudt Fredsperiode og i en Tid, da Landet stod i frodig økonomisk Udvikling, forstærkedes Fødselshyppighedens Fald, saaledes at der i Trediverne kun fødtes 29 og i Fyrterne 27 à 28 Børn aarlig pr. 1000 Indbyggere. Faldet fortsattes yderligere under det andet Kejserdømme (26 à 27 promille). Efter en meget lav Fødselshyppighed i 1870 var der en midlertidig Opgang i de nærmest følgende Aar, men Niveauet i Halvfjerdserne var dog kun 25 à 26 p. m., i Firserne omkring 24, i Halvfemserne 22 og i den forløbne Del af det 20de Aarhundrede som Gennemsnit ikke meget over 20 p. m.

Fødselshyppighedens Nedgang er i de øvrige Lande begyndt langt senere end i Frankrig. Men dermed hører ogsaa Forskellen op; Bevægelsen er overalt i Nord- og Mellemeuropa næsten lige saa stærk som den nogensinde har været i Frankrig, og den har gennemgaaende samme Karakter af et vedvarende Fænomen, der kun i ringe Grad paavirkes af Svingninger i

de almindelige økonomiske Tilstande. Forskellen mellem Fødselshyppigheden (det aarlige Antal Levendefødte for hver 1000 Indbyggere) i 1881 og 1911 udgør:

i Danmark.....	5.6	i England-Wales.....	9.5
- Norge	5.0	- Skotland.....	8.1
- Sverige	5.3	- Irland	1.3
- Finland	5.9	- Frankrig	6.3
- Tyskland.....	8.4	- Spanien.....	5.3
- Schweiz.....	5.7	- Italien	6.5
- Nederlandene.....	7.2	- Østrig	6.1
- Belgien	8.1	- Ungarn	7.9

Kun for Irlands Vedkommende er Nedgangen uvæsentlig, men i dette Land, hvor den stærke Udvandring har fremkaldt ganske abnorme Forhold, var Fødslernes Antal allerede for 30 Aar siden forholdsvis set lige saa lille som i Frankrig. Portugal, Rusland og Balkanstaterne er ikke medtagne i Tabellen, fordi de Oplysninger om Befolkningsforholdene, der foreligger fra disse Lande, er højst usikre¹⁾.

Kaster man et Blik paa Tabellen Side 418, falder det let i Øjnene, at Nedgangen i Tallene er stærkere i de seneste Aar end i Begyndelsen af Perioden. I Danmark fødtes der i 1881 32.2 levendefødte Børn pr. 1000 Indbyggere, i 1891 var Tallet 31.0, i 1901 var det 29.7 og i 1911 kun 26.7. I hvert af de tre Tiaars-Mellemrum var Faldet altsaa henholdsvis 1.2, 1.3 og 3.0. Paa samme Maade finder man for Sverige en Nedgang

¹⁾ For Ruslands Vedkommende angives Fødselshyppigheden at være faldet fra 49.1 p. m. i 1881—85 til 45.6 p. m. i 1906—09, for Serbien fra ca. 46 til 39 p. m., medens Tilbagegangen for Portugals og Rumæniens Vedkommende synes at have været lidet betydelig. For Bulgarien tyder Oplysningerne snarest i Retning af stigende Fødselshyppighed.

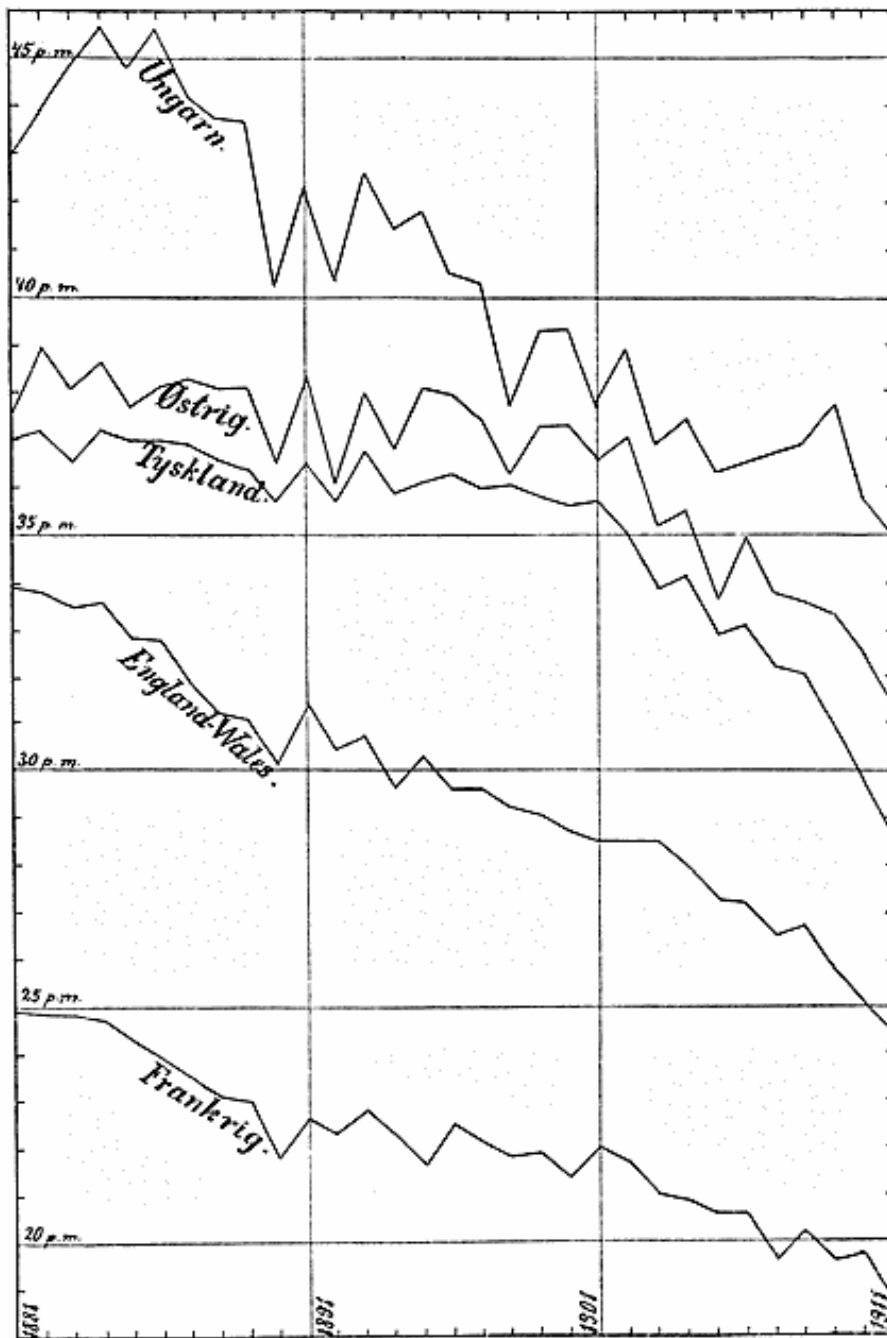

Fig. 1.

Fødselshyppigheden (d. v. s. Antallet af levendefødte pr. 1000 Indbyggere) i hvert af Aarene 1881—1911 i Tyskland, England-Wales, Frankrig, Østrig og Ungarn.

af 0.8, 1.3 og 3.2, for Norge i første Tiaar en Opgang af 0.3 og i de to sidste en Nedgang af 1.3 og 4.0, for Tyskland en Nedgang af 1.1, 3.3 og 7.1, for England-Wales 2.5, 2.9 og 4.1, og saa fremdeles.

Til yderligere Illustrering af dette Forhold er Fødselskurven fra 1881 til 1911 for nogle af Hovedlandene og for de tre nordiske Stater angivet paa Figurerne 1 og 2 (S. 421 og 423). Det vil ses, at Nedgangen især i de aller sidste Aar har været forholdsvis betydelig — saa betydelig, at der i en Række Lande er Stilstand, ja endog Tilbagegang fra Aar til Aar i det absolute Antal levendefødte Børn. I sidstnævnte Henseende er nedenstaaende Tabel over Antallet af fødte i hvert af Aarene 1901 og 1911 oplysende:

	Antal levendefødte Børn	
	Aar 1901	Aar 1911
Danmark	73000	74000
Norge	66000	61000
Sverige	139000	132000
Finland	88000	91000
Tyskland	2,032000	1,871000
Schweiz	97000	91000
Nederlandene	168000	167000
Belgien	200000	176000
England-Wales	929000	881000
Skotland	132000	122000
Irland	100000	102000
Frankrig	857000	742000
Spanien	650000	625000
Italien	1,057000	1,094000
Østrig	961000	897000
Ungarn	731000	733000

Det absolute Antal Fødsler var i 1911 større end i 1901 i Danmark, Finland, Irland, Italien og Ungarn; derimod blev der i følgende Lande født færre Børn i

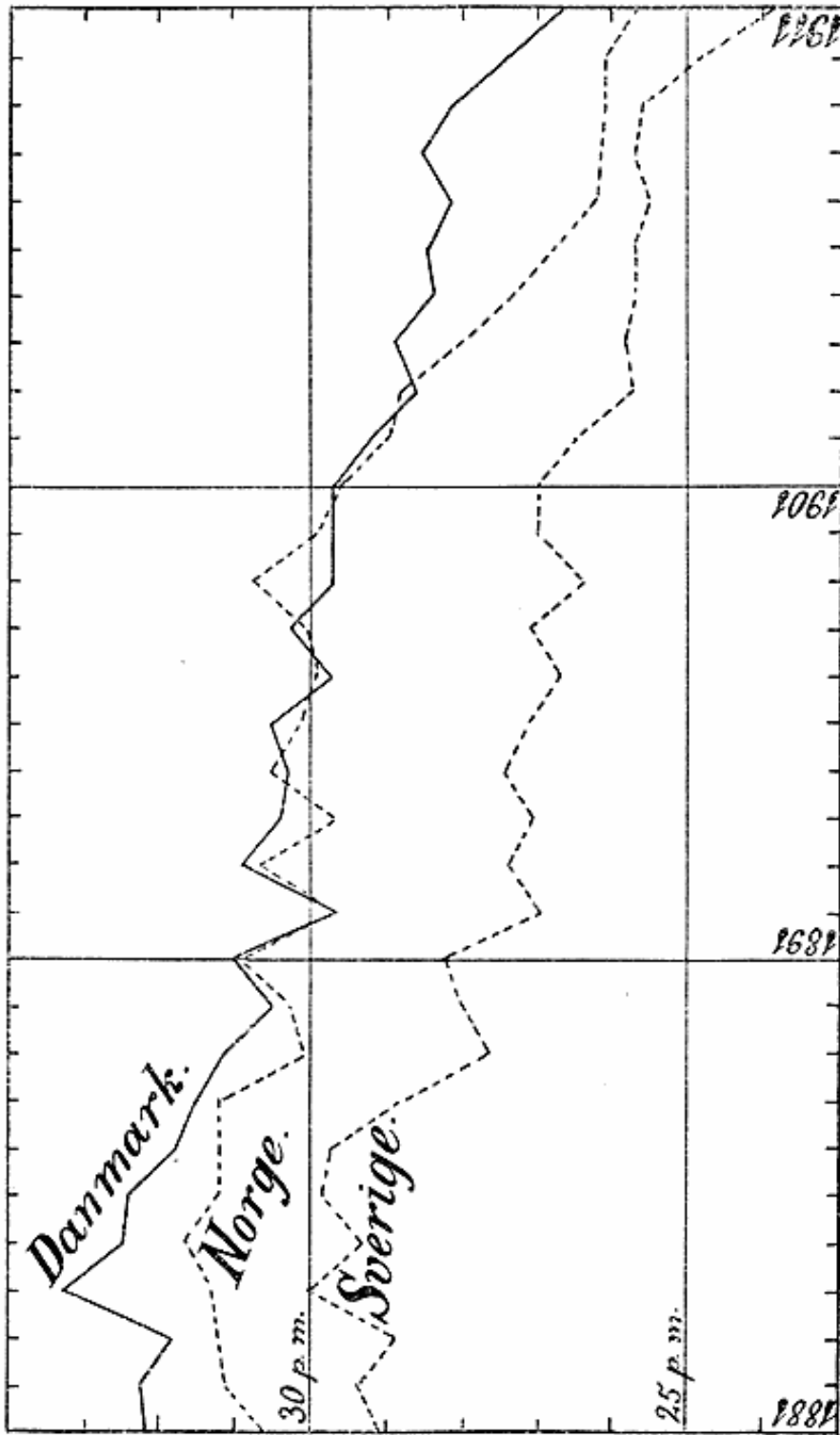

Fig. 2. Fødselshyppigheden i de tre nordiske Lande 1881—1911.

Aaret 1911 end i 1901: Norge, Sverige, Tyskland, Schweiz, Nederlandene, Belgien, England-Wales, Skotland, Frankrig, Spanien og Østrig. I samtlige Lande, som er anførte i Tabellen, fødtes der i 1901 8,282000 Børn, men i 1911 kun 7,859000, altsaa over 400000 færre, og dog var de paagældende Landes samlede Folketal i 1911 omtrent 25 Millioner større end i 1901.

Da der fødes forholdsvis flest Børn i Begyndelsen af Ægteskabet, kunde det tænkes, at Nedgangen i Fødselshyppigheden kunde forklares ved, at der muligvis stiftes færre Ægteskaber nu end før. En saadan Nedgang i Giftermaalshyppigheden er i Virkeligheden konstateret for en Del Landes Vedkommende; saaledes var Antallet af nye Ægteskaber i Forhold til Folke­mængden lavere i Femaaret 19⁰⁶/₁₀ end i 18⁸¹/₈₅ i følgende Lande: Danmark, Norge, Sverige, Finland, Skotland, Italien, Østrig og Ungarn, og den lavere Giftermaalshyppighed er her en medvirkende Aarsag til Fødselstallets Aftagen, men ikke den eneste Aarsag. Paa den anden Side er der en Række Lande, hvor Giftermaalshyppigheden er stigende og i Slutningen af den 30aarige Periode tildels endog betydeligt større end i Begyndelsen; dette er saaledes Tilfældet i Tyskland, Schweiz, Nederlandene, Belgien, England-Wales, Irland, Frankrig og Spanien, og det vil ses, at flere af disse Lande hører til dem, hvor Fødselshyppigheden er gaaet stærkt ned.

Nedgangen i Fødslernes Tal har man villet bortforklare ved Henvisning til, at Udvandringen, ved fortrinsvis at bortføre Personer i de fødedygtige Aldersklasser, har fremkaldt en Aldersfordeling, der er mindre gunstig for Folkeformerelsen. Saa slaaende dette

Argument end lyder, rækker det dog i Virkeligheden ikke til at forklare den i saa at sige alle Kulturlande stedfundne Nedgang i Fødselshyppigheden. I saa Henseende kan der henvises til nedenstaaende Tabel, som viser Antallet af Fødte i og udenfor Ægteskab i Forhold til Antallet af gifte og ugifte Kvinder i fødedygtig Alder:

	Aarligt Antal Fødsler i Ægteskab pr. 1000 gifte Kvinder i Alderen 15—45 Aar		Aarligt Antal Fødsler udenfor Ægteskab pr. 1000 ugifte Kvinder i Alderen 15—45 Aar	
	1880—82	1900—02	1880—82	1900—02
Danmark.....	287	259	27	24
Norge.....	315	303	20	17
Sverige.....	293	269	23	24
Tyskland.....	310	284	30	27
Schweiz.....	284	266	11	10
Nederlandene... ..	348	315	10	7
Belgien.....	313	251	20	18
England-Wales. ...	286	236	14	9
Skotland.....	312	272	21	13
Irland.....	283	289	4	4
Frankrig.....	196	158	18	19
Spanien.....	258	259	16	16
Italien.....	276	269	25	19
Østrig.....	281	284	43	40

Kun for Irlands, Spaniens og Østrigs Vedkommende viser Tallene en ringe Stigning i Antallet af ægtefødte Børn i Forhold til gifte Kvinder i fødedygtig Alder; i alle de øvrige Lande er der Nedgang, og som oftest en meget betydelig Nedgang. Men det er ikke alene den ægteskabelige Frugtbarhed, der er aftaget; ogsaa udenfor Ægteskab fødes der — i Forhold til Antallet af ugifte Kvinder i fødedygtig Alder — gennemgaaende færre Børn nu end før.

Fødselshyppighedens Aftagen har været ledsaget af en Nedgang i Dødeligheden, og som Regel har Faldet været størst for Dødelighedens Vedkommende, saaledes at den naturlige Befolkningstilvækst, Fødselsoverskuddet, har været stigende. Ved at kaste et Blik paa den følgende Tabel vil man dog se, at der i saa Henseende i en Række Lande allerede forlængst er indtraadt en Vending, saaledes at Fødselsoverskuddet nu bevæger sig nedad.

	Gennemsnitligt aarligt Fødselsoverskud pr. 1000 Indbyggere						
	1881—85	1886—90	1891—95	1896— 1900	1901—05	1906—10	1911
Danmark	14.0	12.7	11.8	13.6	14.2	14.5	13.3
Norge	14.0	13.8	13.4	14.5	14.1	12.5	12.6
Sverige	11.9	12.4	10.8	10.8	10.6	11.2	10.0
Finland	13.3	14.5	11.3	13.6	12.7	13.6	12.6
Tyskland	11.7	12.1	13.0	14.8	14.4	14.1	11.3
Schweiz	7.3	7.1	7.9	10.4	10.3	10.0	8.5
Nederlandene . .	13.4	13.1	13.3	14.9	15.5	15.3	13.8
Belgien	10.1	9.1	8.8	10.8	10.7	8.8	8.5
England-Wales .	14.1	12.5	11.8	11.6	12.2	11.5	9.8
Skotland	13.7	12.6	11.5	12.0	12.2	11.5	10.5
Irland	5.9	4.9	4.5	5.2	5.5	6.1	6.7
Frankrig	2.5	1.1	0.0	1.2	1.6	0.7	÷ 0.9
Spanien	3.8	5.1	5.2	5.5	9.3	9.3	8.1
Italien	10.7	10.3	10.5	11.1	10.7	11.4	10.1
Østrig	8.1	8.9	9.5	11.7	11.4	11.3	9.5
Ungarn	11.5	11.6	9.9	11.5	11.6	11.7	9.9

Følger man Talrækkerne i denne Tabel, vil man se, at for England-Wales, Skotland og Frankrig har der i det store og hele været Tilbagegang i Fødsels-

overskuddet gennem hele Perioden. For en Række andre Lande (Norge, Tyskland, Schweiz, Belgien og Østrig) faldt Fødselsoverskuddets Kulmination i Fem-aaret 1896—1900, for Nederlandene i det følgende Femaar. Det ses endvidere, at for alle Landene med Undtagelse af Norge og Irland var Fødselsoverskuddet pr. 1000 Indbyggere mindre i 1911 end Gennemsnittet for det foregaaende Femaar.

Nu maa man selvfølgelig vogte sig for at lægge andet og mere i Tallene, end hvad de virkelig udtrykker. Der er konstateret en Nedgang i Fødselsoverskuddet, men vel at mærke i det relative Fødselsoverskud. For hvert Aar, der gaar, vokser Befolkningen, og det er i Forhold til denne stigende Folkmængde, at Fødselsoverskudet over Dødsfaldene nu i mange Lande har en nedadgaaende Tendens. Derimod er selve det absolute Tal, hvormed Befolkningen forøges ad naturlig Vej (d. v. s. bortset fra Vandringerne), først i 1911 gaaet kendeligt nedad. Den samlede Sum af levendefødte og døde i de foran nævnte 16 Lande og i hvert af Aarene fra 1901 til 1911 ses af nedenstaaende Oversigt:

Aar	Levende- fødte Tusinder	Døde Tusinder	Fødsels- overskud Tusinder
1901	8282	5496	2786
1902	8204	5427	2777
1903	8195	5405	2790
1904	8274	5413	2861
1905	8166	5567	2599
1906	8225	5342	2883
1907	8120	5362	2758
1908	8288	5395	2893
1909	8185	5336	2849
1910	8075	5047	3028
1911	7859	5391	2468

Det vil af det anførte ses, at Bevarelsen af det hidtil opnaaede absolute Fødselsoverskud kun har været mulig, fordi Dødeligheden i de fleste Lande er dalet efter en Maalestok, som man end ikke drømte om for 30 Aar siden. Dødeligheden er i Danmark gaaet ned fra 18.4 pr. 1000 Indbyggere i 1881—85 til 13.7 i 1906—10, i Norge fra 17.2 til 13.8, i Sverige fra 17.5 til 14.3, i Finland fra 22.2 til 17.4, i Tyskland fra 25.3 til 17.5, i Østrig fra 30.1 til 22.3, i England-Wales fra 19.4 til 14.7 osv.¹⁾ Under Forudsætning af, at Fødselshyppigheden i Fremtiden vedbliver at gaa nedad — og som foran paavist er der intet der tyder paa, at Bevægelsen er i Færd med at standse — vil man med stigende Ængstelse iagttage de kommende Aars Tal for Døde. Med stigende Ængstelse, thi der er den Forskel mellem de to Momenter, der bestemmer Befolkningstilvækstens Størrelse, at medens Fødselshyppigheden kan dale ubegrænset, vil der før eller senere komme et Tidspunkt, hvor Nedgangen i Dødeligheden standser; dette er en logisk Nødvendighed. Hvor nær eller hvor fjernt dette Punkt er, kan man naturligvis ikke vide; men det fortjener dog Opmærksomhed, at i flere af de Lande, hvor Dødeligheden er lavest (13—15 Promille), viser Tallene i de sidste Aar ikke synderlig Nedgang. Det er jo naturligt: et elastisk Baand, som strammes, gør stadig større og større Modstand mod yderligere Stramning. Derimod møder Fødselshyppighedens Dalen logisk ingen Grænse, og Eksemplet fra Frankrig viser, at Fødselstallet i Praksis

¹⁾ Se nærmere herom Forf.'s Afhandling: »Den aftagende Dødelighed« (Nationaløkonomisk Tidsskrift 1908 Side 290 ff.).

kan naa ned til et Punkt, hvor Befolkningen — selv med relativt lav Dødelighed — bliver stationær.

Paa Baggrund af den foranstaaende almindelige Oversigt skal vi nu i det følgende se, hvordan det staar til med den naturlige Befolkningsforøgelse i vort eget Land.

Danmark hører ikke til de Lande, hvor Fødselstallet er lavest; det er hos os højere end i Norge og Sverige, Schweiz, Belgien, England-Wales, Irland og selvfølgelig Frankrig; derimod er det lavere end i Finland, Tyskland, Nederlandene, Skotland, og naturligvis meget lavere end i de syd- og østevropæiske Lande.

Imidlertid er Fødselshyppigheden i Danmark dalet fra 32.4 pr. 1000 Indbyggere i 1881—85 til 28.2 i 1906—10, og i Aarene 1911 og 1912 var Tallet nede paa 26.7 Promille. I Sammenhæng med Giftermaalshyppigheden og Dødeligheden ser Fødselskvotienterne for de sidste tre Aartier saaledes ud:

(Se Oversigten øverst Side 430).

Det vil ses, at Giftermaalshyppigheden har svinget en Del, og den var i Slutningen af Perioden noget lavere end i Begyndelsen. Deler man imidlertid de 30 Aar 1881—1910 i to 15aarige Afsnit, faas for 1881—95 en Giftermaalshyppighed af 7.2 og en Fødselshyppighed af 31.4, for 1896—1910 henholdsvis 7.3 og 29.1, hvilket tyder paa, at Forandringerne i Giftermaalshyppigheden i hvert Fald ikke kan have haft afgørende Indflydelse med Hensyn til Nedgangen i Fødselshyppigheden. At denne sidste i det væsentlige er et Udtryk for, at der i hvert Ægteskab fødes færre Børn nu end før, frem-

	Gennemsnitlig aarlig pr. 1000 Indbyggere			
	Ægte- skaber	Levende- fødte	Døde	Fødsels- overskud
Danmark				
1881—85	7.7	32.4	18.5	13.9
1886—90	7.0	31.5	18.7	12.8
1891—95	7.0	30.4	18.5	11.9
1896—1900 ..	7.4	30.0	16.4	13.6
1901—05	7.1	29.0	14.8	14.2
1906—10	7.4	28.2	13.7	14.5
1901 .. .	7.1	29.7	15.7	14.0
1902	7.1	29.2	14.6	14.6
1903	7.1	28.7	14.6	14.1
1904	7.2	28.9	14.1	14.8
1905	7.2	28.4	15.0	13.4
1906	7.4	28.5	13.5	15.0
1907	7.6	28.2	14.1	14.1
1908	7.5	28.6	14.6	14.0
1909	7.4	28.2	13.8	14.9
1910	7.3	27.5	12.8	14.7
1911	7.2	26.7	13.4	13.3
1912	7.3	26.7	13.0	13.7

gaar af følgende Tal, der angiver det aarlige Antal ægtefødte Børn for hver 1000 gifte Kvinder i Alderen 16—50 Aar i Perioderne 1880—89, 1890—1900, 1901—05 og 1906—10: 243—225—214—201.

Samtidig med at Fødselshyppigheden i Landet som Helhed er dalet, er der foregaaet betydelige Forskydninger i Forholdet mellem Fødselshyppigheden i Byerne og Landdistrikterne. Dette fremgaar af omstaaende Oversigt (Side 431).

I 1880'erne var Fødselshyppigheden størst i Hovedstaden¹⁾, mindst i Landdistrikterne; i 1890'erne var

¹⁾ Den meget høje Fødselshyppighed i København i Triaaret 1880—89 skyldes utvivlsomt for en væsentlig Del, at den stærke Indvandring til Hovedstaden i Halvfjerdserne og Firserne har tilvejebragt en ekstraordinær Ophobning i de Aldersklasser, hvor der fødes Børn.

Aarligt Antal levendefødte pr. 1000 Indbyggere

	1880 —89	1890— 1900	1901 —05	1906 —10
København	37.1	30.5	29.3	27.7
Frederiksberg	28.4	25.6	24.3	20.1
Hovedstaden	36.1	29.8	28.5	26.4
Øernes Provinsbyer	32.0	30.7	27.6	26.4
Jyllands Provinsbyer	36.0	32.2	31.0	29.4
Provinsbyerne	34.0	31.5	29.5	28.1
Øernes Landdistrikter	27.8	26.8	26.7	26.2
Jyllands Landdistrikter	33.3	32.0	31.0	31.0
Landdistrikterne	30.7	29.5	29.0	28.8
Hele Landet	32.0	29.9	29.0	28.2

Fødselstallet i Hovedstaden og Provinsbyerne dalet stærkt — og mest i Hovedstaden, saaledes at Provinsbyerne nu stod med den højeste Promille; i Femaaret 1901—05 var Hovedstadens Fødselstal gaet saa langt ned, at det ogsaa var lavere end Landdistrikternes, medens Provinsbyernes endnu var lidt højere end Landets; endelig er i Femaaret 1906—10 ogsaa Provinsbyernes Fødselshyppighed lavere end Landdistrikternes, og den indbyrdes Rækkefølge mellem de tre Hoveddele af Landet er nu den omvendte af hvad den var i 1880'erne: Landdistrikterne højest, Hovedstaden lavest.

Den forstyrrende Indflydelse af Aldersforskydningerne paa Grund af Vandringerne elimineres for en væsentlig Del, naar man i Stedet for hele Folketallet benytter de gifte Kvinder i fødedygtig Alder som Sammenligningsbasis; jfr. omstaaende Forholdstal for de i Ægteskab fødte Børn:

	Aarligt Antal ægtefødte Børn for hver 1000 gifte Kvinder i Alderen 16—50 Aar			
	1880— 89	1890— 1900	1901— 05	1906— 10
Hovedstaden.....	229	174	168	148
Provinsbyerne.....	257	225	206	192
Landdistrikterne	243	244	234	225
Hele Landet....	243	225	214	201

Antallet af ægtefødte Børn pr. 1000 gifte Kvinder i fødedygtig Alder var herefter i 1906—10 for hele Landet omtrent 70 % lavere end i 1880—89, men det vil ses, at medens Faldet for Hovedstaden var 35 % og for Provinsbyerne 25 %, var det for Landdistrikterne ikke mere end 8 %. Det ses endvidere, at Nedgangen i Fødselshyppigheden for Landdistrikternes Vedkommende er et forholdsvis nyt Fænomen, idet det først spores i Tallene for de to sidste Femaarsperioder.

Det er Bevægelsen i Landdistrikternes Fødselshyppighed, hvortil Interessen i Øjeblikket fortrinsvis knytter sig. Faldet er her endnu kun svagt, men selv en forholdsvis ringe Nedgang i Landdistrikterne betyder meget for Landet som Helhed, idet de tre Femtedele af Befolkningen bor udenfor Byerne. Landdistrikternes Fødselshyppighed skal derfor gøres til Genstand for lidt nærmere Undersøgelse.

For Landdistrikterne indenfor hvert af Landets 18 Amter har vi paa Grundlag af Folketællingernes Alderstabeller beregnet Antallet af gifte Kvinder under 50 Aar ved Midten af hver af de to Femaarsperioder 1901—05 og 1906—10, og disse Tal er derefter benyttede som Basis for en Beregning af det gennemsnitlige aarlige Antal Fødsler i Ægteskab for hver 1000

Hustruer under den nævnte Aldersgrænse. Resultatet er givet i nedenstaaende Tabel:

Landdistrikterne i	Aarligt Antal ægtefødte Børn for hver 1000 gifte Kvinder under 50 Aar	
	1901—05	1906—10
Københavns Amt.....	194	177
Frederiksborg —	207	192
Holbæk —	200	208
Sorø —	215	207
Præsto —	203	197
Bornholms —	218	223
Maribo —	214	210
Svendborg —	204	198
Odense —	214	205
Vejle —	220	217
Aarhus —	226	220
Randers —	228	229
Aalborg —	262	253
Hjørring —	265	263
Thisted —	247	253
Viborg —	254	251
Ringkøbing —	275	284
Ribe —	242	242

Som Tallene viser, er den ægteskabelige Frugtbarhed meget forskellig i Landets forskellige Egne. Mindst er den i Københavns Amt, af hvis Befolkning en stor Del jo bebor Villabyerne i Københavns Omegn, hvor man finder de samme sociale Typer som i selve Hovedstaden. Lav — om end højere end i Hovedstadens nærmeste Omegn — er endvidere den ægteskabelige Frugtbarhed i de fleste Amter paa Sjælland og Fyn, noget højere i de fjernere liggende Amter Bornholm og Lolland-Falster; Østjylland danner Overgangen mellem den lave Fødselshyppighed paa Øerne og den høje i Nord- og Vestjylland. Den største

ægteskabelige Frugtbarhed finder man i Ringkøbing Amts Landdistrikter, hvor der i Femaaret 1906—10 for hver 1000 gifte Kvinder under 50 Aar fødes 284 Børn eller næsten dobbelt saa mange som i Hovedstaden (148). En Sammenligning mellem Tabellens to Kolonner viser med et Par Undtagelser lavere Tal for Femaaret 1906—10 end for 1901—05; dog er Faldet langt stærkere for Øerne som Helhed (fra 209 til 200) end for Jylland som Helhed (fra 248 til 246).

Da Fødselshyppigheden indenfor Ægteskabet er stærkt aftagende med Hustruens Alder, kunde det tænkes, at den Forskel, der bestaar mellem de forskellige Dele af Landet med Hensyn til de gifte Kvinders Aldersfordeling, kan paavirke det summariske Tal for den ægteskabelige Frugtbarhed, saaledes som dette er beregnet foran. En nærmere Undersøgelse viser dog, at dette Moment har forholdsvis ringe Indflydelse. I Danmark som Helhed fødtes der i aarligt Gennemsnit i Femaaret 1906—10 for hver 1000 gifte Kvinder under 50 Aar 201 ægtefødte Børn eller ialt ca. 67000. Ved Beregning faas nu følgende:

	Provinsbyerne Landdistrikterne			
	Hovedstaden	Øerne	Jylland	Øerne Jylland
Hvis baade den ægteskabelige Frugtbarhed og de gifte Kvinders Aldersfordeling overalt havde været som i hele Landet under ét, vilde der være født følgende Antal ægtefødte Børn.....	14700	5900	7900	18100 20400
Forskellen i de gifte Kvinders Aldersfordeling alene vilde ændre Tallene saaledes	14900	5800	8100	17600 20600
Paa Grund af den forskellige ægteskabelige Frugtbarhed blev den virkelige Fordeling inidlertid saaledes	10800	5400	7800	18000 25000

Ved en Undersøgelse af Fødselshyppigheden paa Landet efter mindre territoriale Enheder end Amterne maa man nøjes med den summariske Fødselskvotient (Forholdet mellem Folketal og fødte Børn), idet man ikke kender Antallet af gifte Kvinder i fødedygtig Alder.

I det følgende skal meddeles Resultatet af nogle Beregninger af Fødselshyppigheden i Femaaret 1906—10 i hvert enkelt af de 139 Herreder. Der kunde være Tale om at gaa endnu længere ned og tage Kommunen eller Sognet som Enhed, men man vilde da faa saa smaa Tal at regne med, at Tilfældigheder vilde kunne virke forstyrrende. Forinden Udregningen for Herrederne er sket, er de til Grund liggende Folketal og Fødselstal paa enkelte Punkter retoucherede, idet der er foretaget en Udskilning af saadanne større Anstalter o. l., hvis Befolkning er abnormt sammensat (Vridsløselille, Sindssygeanstalter o. l.).

Det viser sig, at Fødselshyppighederne i Herrederne (uden Købstæder) varierer fra 22 til 35 fødte Børn aarlig pr. 1000 Indbyggere. For Øerne, Jylland og hele Landet under ét er Fordelingen af Herrederne saaledes som anført i omstaaende Tabel (S. 436).

For Øernes Vedkommende ligger Tyngdepunktet aabenbart omkring 26 p. m.; for Jylland viser Tallene en større Spredning, idet de koncentrerer sig dels omkring 29 p. m., dels omkring et Punkt, der ligger adskilligt højere (32—33 p. m.).

For hele Landet under ét udgjorde den gennemsnitlige Fødselshyppighed i Femaaret 1906—10 28.2 p. m. Dersom man vil dele Herrederne i 3 Grupper, kan man da passende sætte Delingslinjerne ved 27 og

Fødselshyppighed	Antal Herreder		
	Øerne	Jylland	Hele Landet
22 til under 23 p. m.	1	1	2
23 — 24 —	5	1	6
24 — 25 —	6	2	8
25 — 26 —	13	5	18
26 — 27 —	6	>	6
27 — 28 —	9	2	11
28 — 29 —	7	15	22
29 — 30 —	7	7	14
30 — 31 —	1	12	13
31 — 32 —	>	6	6
32 — 33 —	1	14	15
33 — 34 —	>	10	10
34 — 35 —	<	4	4
35 — 36 —	>	4	4
	56	83	139

30 p. m., saaledes at man betragter en Fødselshyppighed af under 27 p. m. som »lav«, en Fødselshyppighed af 27 til under 30 p. m. som »normal« og en Fødselshyppighed af 30 p. m. og derover som »høj«. Antallet af Herreder i de tre Grupper bliver herefter henholdsvis 40, 47 og 52, og Fordelingen paa Amterne bliver som anført i omstaaende Oversigt (Side 437).

Et endnu mere anskueligt Billede af Forholdet faar man ved at betragte den vedføjede Kortskitse (Side 438), der er tegnet paa Grundlag af Beregningerne for de 139 Herreder. Den mere eller mindre tætte Skravering angiver, om Herredet har høj, normal eller lav Fødselshyppighed (jfr. foran). Det er ejendommeligt at se, hvorledes Herrederne med høj og lav Fødselshyppighed samler sig til store sammenhængende Strøg. »Høj« er Fødselshyppigheden endnu i et bredt Bælte ned gennem hele Jylland samt i de nordlige Dele af Falster og Bornholm. »Normal« er Fødselshyppigheden

	Antal Herreder med en Fødselshyppighed af			
	under 27	27—30	30 p. m.	Til-
	p. m.	p. m.	og derover	sammen
Københavns Amt	5	1	»	6
Frederiksborg —	5	1	»	6
Holbæk —	2	5	»	7
Sorø —	3	2	»	5
Præsto —	6	1	»	7
Bornholms —	»	3	1	4
Maribo —	»	5	1	6
Svendborg —	6	1	»	7
Odense —	4	4	»	8
Vejle —	5	2	2	9
Aarhus —	1	9	2	12
Randers —	1	3	7	11
Aalborg —	»	»	8	8
Hjørring —	»	2	5	7
Thisted —	»	5	2	7
Viborg —	»	»	12	12
Ringkøbing —	1	»	8	9
Ribe —	1	3	4	8
Tilsammen...	40	47	52	139

pletvis paa Øerne, navnlig i Midtsjælland, Nordfyn og det meste af Maribo Amt og Bornholm; endvidere i største Delen af det sydøstlige Jylland samt i Thy. Endelig er Fødselshyppigheden »lav« i de fleste Egne af Sjælland og Fyn, i Kystegnene omkring Vejle og Horsens Fjord samt — mærkeligt nok — i et Strøg syd for Ringkøbing Fjord. Man kan ved Betragtningen af Kortskitsen ikke unddrage sig det Indtryk, at den lave Fødselshyppighed udbreder sig fra Øst til Vest, at den fra Øerne har angrebet Jylland og arbejder sig ind imod Halvøens centrale Dele.

Om Aarsagerne til Fødselshyppighedens Aftagen er der i de senere Aar skrevet mange og tykke Bøger,

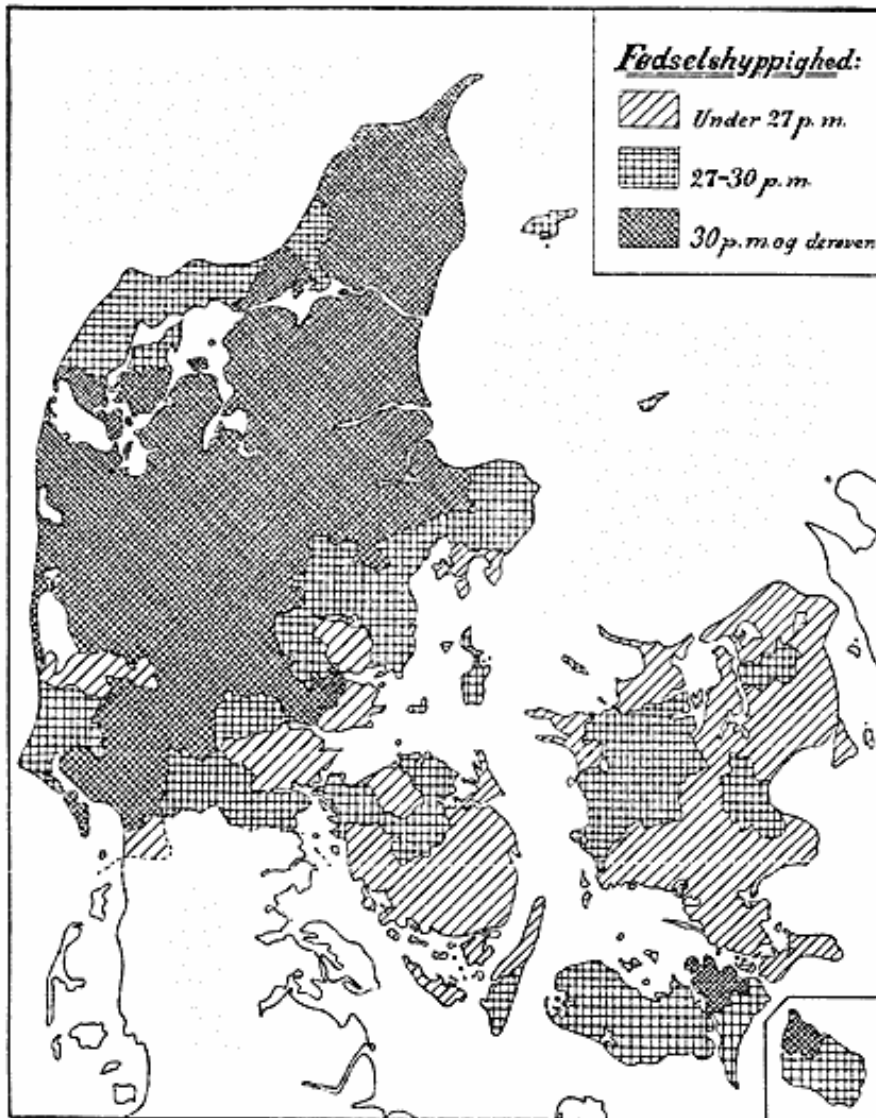

Fig. 3.

Fødselshyppigheden i Danmarks Landdistrikter (Herreder) i Gennemsnit for Aarene 1906—10.

og der er fremsat, begrundet, bestridt og gendrevet et Utal af Hypoteser.

Endnu for en halv Snes Aar siden mente Ad. Wagner at kunne forklare Sagen som et »optisk Bidrag«, idet Nedgangen i den relative Fødselshyppighed i hvert Fald for en væsentlig Del skulde være en Følge af Forskydninger i Befolkningens Aldersfordeling. Det

er grumme let at paavise, at dette ikke er Tilfældet, og nutildags er der ingen Befolkningsstatistiker, der deler Wagners Opfattelse.

Som foran nævnt, har man dernæst villet forklare Nedgangen i Fødselstallet ved Henvisning til, at der indgaas færre Ægteskaber end før. Hertil er imidlertid at sige, at medens Giftermaalshyppigheden som oftest viser sig ret stærkt paavirkelige af de almindelige økonomiske Forhold, saaledes at Tallene for indgaaede Ægteskaber indenfor korte Perioder snart er opadgaaende, snart nedadgaaende, har Bevægelsen i Fødselstallene, som vi har set, en ganske bestemt Tendens i nedadgaaende Retning. Selv om Giftermaalshyppigheden i mange Lande er gaaet tilbage, samtidig med at Fødselstallet er aftaget, kan der ogsaa paavises Eksempler paa, at de to Momenter har bevæget sig i modsat Retning, og givet er det i hvert Fald, at Nedgangen i Fødselshyppigheden ogsaa har andre og stærkere virkende Aarsager.

Som en saadan har man nævnt den stærkt aftagende Børnedødelighed. Det er forlængst paavist, at der til en vis Grad finder en Aarsagssammenhæng Sted mellem Fødsler og Børnedødsfald, saaledes at høj Fødselshyppighed giver stor Børnedødelighed. Hvorvidt der er et virkeligt Vekselvirkningsforhold, saaledes at Børnedødelighedens Styrke bliver et mærkbart medbestemmende Moment i Fødselshyppigheden, er derimod næppe fuldt ud statistisk godtgjort, selv om adskilligt taler for, at det er Tilfældet.

Hvilken Vægt man nu end vil tillægge den aftagende Børnedødelighed i denne Sammenhæng, er det udenfor al Tvivl, at Børneavlens Begrænsning i vor

Tid overvejende er fremgaaet af et mere eller mindre bevidst Ønske hos Forældrene, medens fysiologiske Aarsager (Sterilitet, Impotens) i hvert Fald spiller en underordnet Rolle. I saa Henseende har den Iagttagelse Interesse, at Fødselshyppigheden aftager langt stærkere i de ældre Aldersklasser af gifte Kvinder end i de yngre, saaledes som det for Danmarks Vedkommende fremgaar af følgende Tal:

Mødrenes Alder	Aarligt Antal ægtefødte pr. 1000 gifte Kvinder i hver Aldersgruppe		1906—10 lavere end 1890—94
	1890—94	1906—10	%
16—20 Aar.....	633	626	1
20—25 —	459	441	4
25—30 —	367	328	11
30—35 —	295	240	19
35—40 —	222	171	23
40—45 —	106	78	26
45—50 —	11	8	27

Den ægteskabelige Frugtbarhed er i de 16 Aar, der gennemsnitlig ligger mellem de to Perioder, kun formindsket med nogle faa Procent for de yngste Aldersklassers Vedkommende, med godt en Tiendedel i Aldersgruppen 25—30 Aar, med henimod en Femtedel i den følgende Aldersklasse og med omkring en Fjerdedel i de ældste Aldersklasser.

Medens det næppe nutildags vil blive bestridt, at en bevidst Tendens til at begrænse Børnefødslerne i større eller mindre Grad gør sig gældende i alle Kulturlande, er Meningerne derimod endnu stærkt delte med Hensyn til den nærmere Udredning af de Motiver, der ligger bagved. Man henviser i al Almindelighed til, at den stigende Velstand giver Plads for og Anled-

ning til økonomiske Betragtninger, som tidligere laa den store Befolkning fjernt. Massernes Krav om i stigende Grad at delagtiggøres i Livets materielle Gøder, Ønsket om at kunne berede Børnene en bedre og mere betrygget økonomisk Tilværelse end den, der blev Forældrene tildel — kort sagt Opdriften i Samfundet — angives som et stærkt virkende Motiv.

Blandt de økonomiske Momenter, som her kommer i Betragtning, kan maaske ogsaa nævnes den Omstændighed, at Udviklingen af den sociale Lovgivning og den mere effektive Gennemførelse af Skolepligten efterhaanden har indskrænket Børnenes Ehvervsmuligheder. I ældre Tid, siger Leroy-Beaulieu, som især har fremhævet dette Moment, var Børnene «en quelque sorte rémunérateurs», men det gælder ikke om Børnene i vore Dage, »ils ne paient plus: ils sont, au contraire, une lourde charge«¹⁾.

Den Omstændighed, at Nedgangen i Fødselshyppigheden især har taget Fart i de seneste Aar, samtidig med at Priseniveauet er steget betydeligt, leder naturligt Tanken hen paa Muligheden af en Aarsagssammenhæng mellem disse to Fænomener — »*sine cerere friget Venus*.« Imidlertid maa det ikke overses, at en Forstærkelse af den nedadgaaende Bevægelse i Fødseltallene maatte ventes alene af den Grund, at Tendensen til Begrænsning af Børnefødslerne efterhaanden har bredt sig ogsaa til de Lag af Befolkningen, som vejer stærkest til i Gennemsnittet.

¹⁾ Man behøver blot at kaste et Blik i en Avertissementsavis for at faa et stærkt Indtryk af, at en stor Børneflokk paa mange Maader er »til Besvær«: Husværterne vil have rolige Lejere uden Børn, Tjenestepiger foretrækker Herskaber uden Børn, Portner- og Gartnerpladser kan det ikke nytte at søge, hvis man har Børn, o. s. fr.

Som et Moment af ikke økonomisk Art nævnes ofte den moderne Kvinde-Emancipation. Ikke alene Kvindernes stærkere Deltagelse i Erhvervslivet, men ogsaa den Forandring, der ubestrideligt i den sidste Menneskealder er indtraadt i Hustruens hele Stilling — retligt og socialt — antages at have sin betydelige Andel i det lavere Fødselstal. Selv i Lande og i Samfundskredse, hvor Begrebet »Kvinde-Kultus« endnu ikke er trængt ind, modsætter Hustruen sig nuomstunder, i større Grad end forhen, en altfor hensynsløs Børneavl.

Det er en Selvfølge, at man ved Granskningen af Aarsagerne til Fødselshyppighedens Aftagen i det væsentlige maa blive staaende ved Opstillingen af Hypoteser. Om en direkte Maaling af de forskellige foran nævnte Momenters Virkning paa Fødselskvotienten kan der ikke være Tale, lige saa lidt som om en statistisk Paavisning af den Indflydelse, der skyldes Nymalthusianismens Propaganda og den stigende Udbredelse af Kendskabet til Præventiv-Teknikken.

Hvad man derimod ikke længere behøver at være i Tvivl om, det er at vi her staar overfor et i sine Virkninger saare betydningsfuldt demografisk Fænomen. Oprindeligt et Overklasse- og By-Fænomen, har Bevægelsen i Løbet af forholdsvis kort Tid grebet dybt ned i baade Arbejder- og Bondebefolkningen¹⁾. I alle

¹⁾ Vi minder her om den Strid, der i nyeste Tid føres indenfor det tyske Socialdemokrati om, hvorvidt Arbejderne skal have faa eller mange Børn. Mange Arbejderbørn betyder i Fremtiden mange socialdemokratiske Stemmer, men faa Arbejderbørn betyder et mindre Udbud af Arbejdskraft. Det første er en politisk, det andet en økonomisk Magtforøgelse. Tobørns-systemet som Led i Klassekampen — det er Spørgsmaalets seneste Fase.

nord- og mellemeuropæiske Lande, i Amerikas Forenede Stater, delvis i Syd- og Østevropa peger Erfaringerne i Retning af samme Udvikling som i Frankrig, hvor Befolkningen forlængst er naaet til det stationære Standpunkt, og hvor det kun skyldes en nogenlunde høj Fødselshyppighed i enkelte afsides liggende Departementer, at ikke Regnskabet over Fødsler og Dødsfald hvert Aar afsluttes med et Deficit ¹⁾).

Det maa her indskydes, at man i Virkeligheden ikke ved en simpel Betragtning af Tallene for Fødte og Døde kan se, hvor langt Frankrig er nede, og en nærmere Undersøgelse viser, at Stillingen faktisk er endnu ugunstigere, end den ved første Øjekast ser ud til. Ved en rationel Bedømmelse af Forholdet maa der tages Hensyn baade til Befolkningens Alderssammensætning og Levesandsynligheden for den opvoksende Slægt af vordende Mødre. Undersøgelser af denne Art er for adskillige Aar siden foretagne af Prof. Bøckh for Byen Berlins Vedkommende med det Resultat, at Fødselstallet i denne By i Virkeligheden ikke var tilstrækkeligt til at holde Folkemængden paa det engang naaede Punkt. I det følgende vil det ses, at det samme er Tilfældet for Frankrigs Vedkommende.

For at en Befolkning skal kunne forny sig selv i samme Tal alene ved sit Fødselsoverskud (altsaa uden Tilvandring udefra), maa der af en Gruppe paa et vist Antal Kvinder igen fødes mindst lige saa mange Pigebørn. Efter den franske Dødelighedstavle for 1898—1903 (beregnet pr. 100000 levendefødte) var den

¹⁾ I de sidste 20 Aar har Fødslernes Antal i Frankrig 6 Gange været mindre end Dødsfaldenes.

samlede Sum af de af Kvinder mellem Alderen 15 Aar og Alderen 20 Aar gennemlevede Aar 381497. For hver 1000 Kvinder i nævnte Alder fødtes aarlig 27.87 Børn, og Antallet af fødte i de 381497 gennemlevede Aar bliver altsaa 10632. Paa samme Maade faar man for Aldersgruppen 20—25 Aar 52245 fødte Børn, og fortsætter man Beregningen op til Aldersgruppen 45—50 Aar og adderer Summerne for fødte Børn, faas ialt 208894. Saa mange Børn fødtes der altsaa af en Gruppe paa 100000 Kvinder. Men efter det almindelige Talforhold mellem Kønnene ved Fødslen er i Frankrig af 208894 nyfødte Børn kun de 97528 Pigebørn, d. v. s. at der mangler omtrent 2.47 % i de 100000. *Voilà la dépopulation!*

Naturligvis er der i de fleste andre Lande endnu langt igen, inden Forholdet blot tilnærmelsesvis kan tænkes at blive som i Frankrig. For Danmarks Vedkommende ser Regnestykket for Perioden 1906—10 saaledes ud:

I Alderen	Gennemlevede Aar pr. 100000 levendefødte Kvinder	Aarligt Antal fødte Børn pr. 1000 Kvinder	Fødte Børn
15—20 Aar.....	425000	25	10625
20—25 —	417000	150	62550
25—30 —	408000	211	86088
30—35 —	398000	186	74028
35—40 —	387000	139	53793
40—45 —	378000	62	23436
45—50 —	362000	6	2172
		Tilsammen...	312692
		Heraf Pigebørn...	148960

I Danmark fødtes der altsaa endnu i 1906—10 omtrent 49 % flere Børn, end der var fornødent til at

holde Folketallet paa samme Niveau. For Tyskland giver en tilsvarende Beregning for Perioden 1901—10 et Overskud af henved 42 0/0, for Sverige i Perioden 1891—1900 et Overskud af 41 0/0. Men det er klart, at hvis Fødselshyppigheden vedbliver at aftage med samme Fart som hidtil, vil Overskuddet snart kunne gaa betænkeligt ned, thi — som foran nævnt — er det ikke at vente, at Dødeligheden i den nærmeste Fremtid vil gaa ret meget ned under det Punkt, hvorom den i de sidste Aar har svinget i de nordiske Lande.

Tidens mest aktuelle »Befolkningsspørgsmaal« har sine Optimister og Pessimister.

De første ser med Tilfredshed, at Fødselstallet gaar nedad, idet de gør gældende, at en relativt svag Befolkningstilvækst er at foretrække for en stærk, fordi den sidstnævnte altid maa købes paa Bekostning af Fremskridt i Massernes Levevilkaar.

De sidste ser i den aftagende Fødselshyppighed afgjort et Degenerationstegn. De hævder, at Folkene under den moderne Civilisation er blevne ældede og derved relativt sterile (Udtrykket ikke forstået i fysiologisk Betydning). De peger advarende paa Historiens Vidnesbyrd fra det klassiske Grækenlands og Roms Forfaldstid, da Statsmagtens Forsøg paa at holde den vigende Fødselshyppighed oppe netop strandede paa en almindelig »Over-Kultur«. De indrømmer næppe nok, at der ved svag Befolkningstilvækst (eller endog Stagnation i Folketallet) kan vindes noget i materielt Velvære for det enkelte Individ eller den enkelte Generation; og de bestrider i hvert Fald, at det, der

muligvis vindes her, kan opveje det, som Slægten og Nationen derved taber i Kraft — materielt, moralsk, politisk.

Selvfølgelig er der blevet baade foreslaaet og prøvet en Mængde forskelligartede Midler til at standse den Bevægelse, der truer med at blive saa skæbnesvanger for Nutidens Kulturfolk. Nogle har ment, at Ondet kunde bekæmpes gennem Straffelovgivningen og Polititoranstaltninger (stræng Forfølgelse af Fosterfordrivelse, Forbud mod Fabrikation og Salg af Præventiv-Midler). Andre sætter deres Lid til Skattepolitikken (Pebervendeskate, Skattebegunstigelser for Familier med stor Børneflokk). Atter andre vil tage Agrarpolitikken til Hjælp (»innere Kolonisation« i Tyskland). Nogle ser Frelsen i en kunstig Opretholdelse og Udvikling af Middelstanden i det hele eller i en rationel Løsning af Boligspørgsmaalet. Ved Siden af de her nævnte Foranstaltninger er der foreslaaet direkte Ydelse af Børnepremier (i Praksis prøvet ved den australske »Maternity Allowance Act« af 1912, ifølge hvilken der af Ståtskassen udbetales 5 £ til enhver Kvinde, der i Australien føder et Barn levende til Verden, — dog ikke til Asiater og australske Urbeboere). Et originalt Forslag er i Frankrig fremsat af Leroy-Beaulieu; han vil tage selve den franske Funktionarisme i Be-
 folkningspolitikens Tjeneste, idet han vil have alle Embeder og offentlige Bestillinger forbeholdt »Normalfamilier«, d. v. s. Fædre og Mødre med mindst 3 Børn eller Børn af saadanne »Normalforældre«. Af lignende Art, men mindre vidtgaaende, er de i Tyskland af Professor A. Lotz m. fl. foreslaaede Regler for Lønning af Embeds- og Bestillingsmænd, hvorefter Lønnen

skulde være større for gifte end for ugifte, og for de førstnævntes vedkommende stige med Børneantallet.

En Række Reformatorer mener, at Ondet kun kan bekæmpes med mere aandelige Vaaben. Det er saaledes baade i Frankrig og Tyskland hyppigt, at der i denne Forbindelse appelleres til Patriotismen. Levasseur har dog vistnok Ret, naar han ironiserer over den Art Bestræbelser og mener, at de næppe vil være af synderlig Virkning hos Folk af europæisk-amerikansk Kultur — »det er en Indbildning at tro, at man skaffer sig Børn alene af Fædrelandskærlighed«. Og naar man i denne Sammenhæng henviser til Japan, hvor der i de sidste 20—30 Aar angives at have været stærk Stigning i Fødselshyppigheden (fra 28.5 p. m. i 1886—90 til 31.7 i 1901—05), samtidig med at der er foregaaet en mægtig national Rejsning, turde Fremdragningen af dette Eksempel være af ringe Betydning som almindeligt Argument. For det første er Japan ikke Europa, og det er vel ikke urimeligt at antage, at det japanske Folk med dets stærke, lyse Tro paa Nationens Fremtid og med dets Ekspansionslyst ser med andre Øjne end det gamle Europa paa Menneskematerialets Værdi. Men dernæst er den japanske Statistik end ikke i Nutiden — og saa meget mindre for nogle Decennier siden — saa udviklet, at man tør tage dens Resultater for fuldgod Vare.

Til syvende og sidst vil man vistnok blive nødt til at erkende, at de mange forskellige »Midler« mod den aftagende Fødselshyppighed — hvor sindrige og hvor velmente de end kan være — forbliver i det væsentlige virkningsløse, fordi Diagnosen er forkert. Hvis Faabørns-Bevægelsen er en Sygdom, har den sit

Sæde dybt i Nutidsmenneskets Livsopfattelse, men overfor et saadant Onde forslaar hverken Politi eller Lovgivning eller hvad der ellers kan komme ud af en fransk »Alliance nationale« eller en preussisk indenrigsministeriel »Erhebung«. Pontus Fahlbeck har sikkert Ret, naar han i sin »Sveriges Adel« siger: »Dock lika lätt det är att säga, att så bör ske och äfven huru, lika svårt är det att verkställa det. Att härtill icke förslår en nymodig etiks bleka ideal, altruismen, är uppenbart, ty den räcker med möda till de personliga förhållandena man och man emellan.«

Der kræves hverken mere eller mindre end en gennemgribende Renaissance i Slægtens Livsopfattelse. Men en saadan aandelig Regeneration fuldbyrdes ikke fra i Dag til i Morgen.
